

Маслов Б.В.,
студент 5 курсу, 6 групи, Слідчо-
криміналістичного інституту Національного
Юридичного університету імені Ярослава мудрого

КОНКРЕТНА ЖИТТЄВА СИТУАЦІЯ, ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ

Ключові слова: злочинність, соціальне середовище, формування особистості.

Key words: crime, social environment, formation of personality.

Анотація: Розглянуто одну із основних причин та умови формування злочинності, вплив конкретної життєвої ситуації на формування злочинної поведінки.

Abstract: One of the main causes and conditions of crime formation, the influence of a particular life situation on the formation of criminal behavior is considered.

Проблема причин злочинності – центральна і чи не найскладніша з усіх в кримінологічній

науці. Її важливість обумовлюється тим, що, в разі розкриття причин злочинності у сучасному суспільстві, з'явиться можливість розробити та здійснити ефективні заходи боротьби з цим негативним явищем. Однак, ця проблема й до цього часу не знайшла однозначного вирішення через наявність багатьох причин, які обумовлюють дане явище.

Одні вчені (їх переважна більшість) під причинами і умовами злочинів мають на увазі певні негативні обставини суспільного життя. Інші дослідники (їх меншість) до причин злочинів відносять індивідуалістичні традиції, звички, інтереси й мотиви, де первинним елементом виступає мотивація вчинення злочинів. Деякі ж автори вважають, що злочин – це обов'язково результат складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів.[1, с.89].

В рамках цієї дискусії значну увагу варто приділити певним негативним обставинам суспільного життя, які впливають на особу під час вчинення злочину.

Варто почати з того, що біологічна природа людини виступає необхідною умовою індивідуальності особистості, яка робить її самобутньою і неповторною. Біологічні риси здійснюють великий вплив на формування соціальної установки особистості. Від генетично зумовлених властивостей, психофізичних можливостей індивіда багато в чому залежить і те, що він сприймає в довколишньому середовищі, конкретних умовах життя, вихованні, освіті та інших обставин, з якими йому довелося зіштовхнутися на своєму життєвому шляху. [4, с.10]

Вирішальний вплив на формування особистості, безперечно, здійснюють соціальні умови її існування. Однак відомими є випадки, коли в однаковому середовищі виростають різні (з точки зору їх індивідуально-психологічних особливостей) люди, і в той же час буває так, що в зовсім різних умовах формуються однакові за своїми нахилами особи. Очевидно, що не всі об'єктивні відносини сприймаються людиною та стають невід'ємною частиною її цілісного утворення. До внутрішньої структури особистості входять головним чином ті суспільні відносини, котрі передусім відповідають її біологічній природі та психофізичним особливостям.

Окремі індивідуальні властивості особистості злочинця – інтелектуальні, волевьві, емоційні, можливо, навіть і моральні – можуть мати біологічну (у тому числі і генетичну) основу. Але, поперше, кожна з цих властивостей істотно “обтяжене” і відрегульоване соціальним впливом; по-друге, злочин, як і всякий людський вчинок, є результатом складної взаємодії всіх компонентів людської 51 особистості з конкретною зовнішньою ситуацією, тобто знову ж таки являє собою соціально обумовлений результат [2, с.511]

Людина розвивається у постійних, чисельних і складних взаєминах із зовнішнім середовищем, з одного боку, з іншого – особистість розвивається на основі взаємодії психофізіологічних властивостей, а також спадкових задатків із навколишнім буттям. Соціальні та психологічні риси особистості: її світогляд, політичні, моральні та інші позиції, звички і навички, особливості характеру – формуються протягом усього життя людини як результат її взаємодії із оточуючим середовищем.

Також в рамках даної тематики було б доречним зазначити, що дефекти морального формування особистості призводять до появи та утвердження антигромадських поглядів, а потім і до здійснення злочинів. А.С. Шляпочников, аналізуючи причини несприятливого формування особистості, вказує на такі з них:

- у сім'ї: ненормальна обстановка, неправильне виховання, внутрішній розлад; антисуспільна поведінка батьків і т.п.;

- у школі: відрив навчання від виховання, слабка дисципліна, відсутність організації дозволяла учнів тощо;

- у трудовому колективі: слабка дисципліна праці, невисокі економічні показники; недоліки у діяльності адміністрації підприємства тощо;

- у близькому оточенні: аморальна поведінка сусідів, особливо у гуртожитках, матеріально-побутові труднощі, вплив раніше судимих осіб і т.п.[3, с.26]

Слід зауважити, що ці причини розглядалися у соціалістичному суспільстві і не всі могли бути визначені внаслідок панування ідеологічного фактору та цензури. Тому залишилися не вказаними: проблеми економічного характеру (диспропорції розвитку регіонів, галузей тощо), рівень матеріального забезпечення громадян (рівень доходів населення), відсутність належної кількості досвідчених учителів, низький рівень роботи правоохоронних органів та інше. Неправильні уявлення про дійсність та обов'язок, про власне місце у суспільстві можуть також скластися і в результаті недалого для даної особи збігу обставин.

Також у кримінологічному аспекті досить важливим є вплив поведінки людини на формування її особистості, адже здійснення антигромадських дій, які залишилися безкарними,

суттєво посилює антисуспільну спрямованість особистості та звичайно приводить до появи більш тяжких злочинів. Якщо вчинок, у тому числі протиправний, призвів до успішного для цієї особи результату, то ймовірність повторення такого вчинку в аналогічній ситуації значно зростає.

Особистість злочинця продовжує формуватись у небажаному для суспільства напрямі – утверджується антисуспільна установка, переважаючого значення для особи набуває не позитивний вплив соціального середовища, а попередній злочинний досвід, зміцнюються навички антисуспільної поведінки. Несприятливе моральне формування особистості відіграє в її подальшій злочинній поведінці основну роль, яка проявляється у зв'язку із конкретною життєвою ситуацією. У кримінологічному плані конкретна життєва ситуація – це певна сукупність об'єктивних обставин життя людини, що у певний відрізок часу безпосередньо впливає на його антигромадську поведінку. Це подія чи якийсь стан, що викликали у людини рішучість вчинити суспільно небезпечне діяння, яке призвело до злочинного результату. [4, с.31]

Підводячи підсумки, варто сказати, що оскільки злочин розглядається як суспільно небезпечна винна поведінка людини, то ніяка ситуація сама по собі не може бути причиною злочину. Якщо людина діяла з певним умислом, значить навіть несприятлива ситуація давала йому можливість вибору варіанту поведінки, але він в силу своїх соціальних якостей вибрав з числа можливих злочинний шлях вирішення цієї ситуації, тому конкретна життєва ситуація може бути віднесена лише до умов, які сприяли злочину.

Список використаних джерел:

1. Міллер А. Що таке причини та умови злочинів? // Право України. – 2001. – №5. – с.89-92.
2. Шакун В.І. Суспільство і злочинність. – К.: Атіка, 2003. – 784 с.
3. Кудрявцев В.Н. Причинность в криминологии. – М.: Юридическая литература, 1968. – 176 с.
4. Медицький І.Б. Вплив соціальних факторів на злочинність в умовах становлення незалежної Української держави, - М.: Прикарпатський юридичний інститут, 2007. – 214 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017